

Date: 7th February-2026

GIGIENA FANINING PROFILAKTIK TIBBIYOTDAGI O'RNI.

Rustamov Asadulla Pardayevich

Qarshi Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi.

Katta o'qituvchi

Annotatsiya: Gigiena fani profilaktik tibbiyotning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib, aholining sog'lig'ini saqlash va mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu fan atrof-muhit omillarining inson salomatligiga ta'sirini o'rganadi hamda kasalliklarning oldini olishga qaratilgan ilmiy asoslangan choralarni ishlab chiqadi. Mazkur maqolada gigiena fanining shakllanishi, uning profilaktik tibbiyotdagi o'rni, asosiy vazifalari hamda sog'liqni saqlash tizimidagi amaliy ahamiyati keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: gigiena, profilaktik tibbiyot, jamoat salomatligi, kasalliklar profilaktikasi, sog'lom turmush tarzi.

Kirish

Profilaktik tibbiyot sog'liqni saqlash tizimining eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, uning asosiy maqsadi kasalliklarni davolashdan ko'ra ularning oldini olishga qaratilgan. Shu nuqtai nazardan, gigiena fani profilaktik tibbiyotning nazariy va amaliy poydevorini tashkil etadi.

Gigiena fani inson organizmi va tashqi muhit o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni o'rganib, turli fizik, kimyoviy, biologik va ijtimoiy omillarning salomatlikka ta'sirini baholaydi. Ushbu fan asosida ishlab chiqilgan me'yorlar va qoidalar aholining sog'lom hayot kechirishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Bugungi kunda ekologik muammolar, urbanizatsiya, sanoat rivoji va turmush tarzining o'zgarishi gigiena fanining ahamiyatini yanada oshirmoqda. Shu sababli gigiena fanining profilaktik tibbiyotdagi o'rnini ilmiy asosda tahlil qilish dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi va vazifalari

Mazkur maqolaning maqsadi — gigiena fanining profilaktik tibbiyotdagi o'rnini nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilishdir.

Tadqiqot vazifalari:

- gigiena fanining mohiyati va asosiy yo'nalishlarini yoritish;
- gigienaning profilaktik tibbiyot bilan uzviy bog'liqligini tahlil qilish;
- gigienik tadbirlarning kasalliklar profilaktikasidagi ahamiyatini asoslash;
- gigiena fanining sog'liqni saqlash tizimidagi strategik rolini ko'rsatib berish.

Tadqiqot materiali va usullari

Maqola tahliliy-nazariy xarakterga ega bo'lib, gigiena va profilaktik tibbiyotga oid ilmiy adabiyotlar, xalqaro tavsiyalar va sog'liqni saqlash sohasidagi me'yoriy hujjatlar tahlili asosida tayyorlandi. Tadqiqotda tizimli yondashuv, mantiqiy tahlil va taqqoslama usullaridan foydalanildi.

Natijalar va muhokama

1. Gigiena fanining mohiyati va rivojlanish bosqichlari

Gigiena fani qadim zamonlardan boshlab insoniyat hayotida muhim o‘rin egallab kelgan. Dastlab gigienik qarashlar kundalik tajriba asosida shakllangan bo‘lsa, keyinchalik ilmiy tadqiqotlar asosida rivojlandi. Zamonaviy gigiena fani organizm va tashqi muhit o‘rtasidagi murakkab o‘zaro ta’sirlarni chuqur o‘rganadi.

Gigiena fanining asosiy maqsadi — inson salomatligini saqlash va mustahkamlash, yashash va mehnat sharoitlarini sog‘lomlashtirishdan iborat. Ushbu maqsad profilaktik tibbiyot tamoyillari bilan to‘liq mos keladi.

2. Gigiena va profilaktik tibbiyotning o‘zaro bog‘liqligi

Profilaktik tibbiyot kasalliklarning oldini olishga qaratilgan choralar majmuasini o‘z ichiga oladi. Gigiena fani esa ushbu choralarni ilmiy asoslab beradi. Masalan, ichimlik suvi sifati, ovqatlanish gigienasi, mehnat va yashash sharoitlari gigienasi infeksiya va noinfeksiya kasalliklarning oldini olishda muhim omil hisoblanadi.

Gigienik me‘yor va talablar asosida olib boriladigan profilaktik tadbirlar aholi orasida kasallanish darajasini pasaytirishga xizmat qiladi. Shu sababli gigiena fanisiz profilaktik tibbiyotni samarali tashkil etish mumkin emas.

3. Gigiena fanining birlamchi profilaktikadagi o‘rni

Birlamchi profilaktika kasalliklarning yuzaga kelishidan oldin ularning oldini olishga qaratilgan tadbirlarni o‘z ichiga oladi. Gigiena fani birlamchi profilaktikaning asosiy ilmiy tayanchi hisoblanadi. Toza ichimlik suvi bilan ta‘minlash, sanitariya-gigiena qoidalariga rioya qilish, sog‘lom ovqatlanish va mehnat sharoitlarini yaxshilash shular jumlasidandir.

Gigienik tadbirlar orqali xavf omillarini kamaytirish aholining umumiy sog‘lig‘ini mustahkamlaydi va tibbiy xizmatga bo‘lgan ehtiyojni qisqartiradi.

4. Gigiena fanining ikkilamchi profilaktikadagi o‘rni

Ikkilamchi profilaktika kasalliklarni erta aniqlash, ularning asoratlarini oldini olish va kechishini yengillashtirishga qaratilgan. Gigiena fani bu bosqichda ham muhim ahamiyatga ega bo‘lib, kasalliklarning tarqalishini cheklash va xavf omillarini kamaytirishga xizmat qiladi.

Masalan, yuqumli kasalliklar o‘choqlarida sanitariya-gigiena tadbirlarini kuchaytirish, dezinfeksiya va sterilizatsiya qoidalariga qat’iy rioya qilish ikkilamchi profilaktikaning muhim yo‘nalishlaridan hisoblanadi. Shuningdek, gigienik nazorat orqali ishlab chiqarish va yashash muhitida zararli omillarni aniqlash kasalliklarning og‘irlashishining oldini olishga yordam beradi.

5. Gigiena fanining uchlamchi profilaktikadagi ahamiyati

Date: 7th February-2026

Uchlamchi profilaktika mavjud kasalliklar fonida nogironlik va mehnatga layoqatsizlikni kamaytirishga qaratilgan. Gigiena fanining ushbu bosqichdagi o'rni reabilitatsiya va qayta moslashuv jarayonlari bilan chambarchas bog'liq.

Bemorlar uchun moslashtirilgan yashash va mehnat sharoitlarini yaratish, gigienik talablarga mos reabilitatsiya muhitini tashkil etish sog'ayish jarayonini tezlashtiradi. Masalan, mehnat gigienasi va turar joy gigienasiga rioya qilish surunkali kasalliklarga chalingan shaxslarning hayot sifatini yaxshilaydi.

6. Gigiena va jamoat salomatligi

Gigiena fani jamoat salomatligini saqlash va mustahkamlashda yetakchi ilmiy yo'nalishlardan biridir. Aholi orasida sog'lom turmush tarzini shakllantirish, sanitariya-ma'rifiy ishlarni olib borish gigienaning asosiy vazifalaridan hisoblanadi.

Gigienik bilimlar orqali aholining o'z salomatligiga bo'lgan mas'uliyati oshadi, zararli odatlarning kamayishi va sog'lom xulq-atvorning shakllanishi kuzatiladi. Bu esa umumiy kasallanish darajasining pasayishiga xizmat qiladi.

7. Zamonaviy gigiena fanining dolzarb muammolari

Bugungi kunda gigiena fani yangi chaqiriqlarga duch kelmoqda. Urbanizatsiya, atrof-muhitning ifloslanishi, iqlim o'zgarishi va texnologik rivojlanish gigienik muammolarni yanada murakkablashtirmoqda. Havo, suv va oziq-ovqat mahsulotlari sifati bilan bog'liq masalalar jamoat salomatligi uchun jiddiy xavf tug'diradi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar va uzoq muddatli o'tirib ishlash bilan bog'liq turmush tarzi ham yangi gigienik yondashuvlarni talab etadi. Shu sababli gigiena fanining zamonaviy ilmiy tadqiqotlar bilan uyg'unlashuvi muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Gigiena fani profilaktik tibbiyotning ajralmas qismi bo'lib, kasalliklarning oldini olish, aholining sog'lig'ini saqlash va mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Birlamchi, ikkilamchi va uchlamchi profilaktika bosqichlarida gigienik tadbirlarning qo'llanilishi sog'liqni saqlash tizimining samaradorligini oshiradi.

Maqolada keltirilgan tahlillar gigiena fanining faqat nazariy emas, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Zamonaviy sharoitda gigiena fanini rivojlantirish va uni sog'liqni saqlash siyosatiga integratsiya qilish muhim vazifa bo'lib qolmoqda.

Amaliy ahamiyati

- profilaktik tibbiyotda gigiena fanining rolini kuchaytirish;
- sanitariya-gigiena tadbirlarini tizimli tashkil etish;
- aholining gigienik savodxonligini oshirish;
- sog'lom turmush tarzini shakllantirishga qaratilgan dasturlarni rivojlantirish.

Date: 7th February-2026

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. World Health Organization. (2019). *WHO guidelines on sanitation and health*. Geneva: World Health Organization.
2. World Health Organization. (2023). *Global health risks: Mortality and burden of disease attributable to selected major risks*. Geneva: WHO.
3. Friis, R. H., & Sellers, T. A. (2021). *Epidemiology for public health practice* (6th ed.). Burlington, MA: Jones & Bartlett Learning.
4. Park, K. (2017). *Park's textbook of preventive and social medicine* (24th ed.). Jabalpur: Banarsidas Bhanot Publishers.
5. Gordis, L. (2014). *Epidemiology* (5th ed.). Philadelphia: Elsevier Saunders.
6. Naidoo, J., & Wills, J. (2016). *Foundations for health promotion* (4th ed.). London: Elsevier.
7. Detels, R., Gulliford, M., Karim, Q. A., & Tan, C. C. (Eds.). (2015). *Oxford textbook of global public health* (6th ed.). Oxford: Oxford University Press.
8. Stanhope, M., & Lancaster, J. (2020). *Public health nursing: Population-centered health care in the community* (10th ed.). St. Louis: Elsevier.
9. Bloomfield, S. F., Exner, M., Signorelli, C., Nath, K. J., & Scott, E. A. (2012). The infection risks associated with inadequate hygiene. *American Journal of Infection Control*, 40(5), S2–S11.
10. McMichael, A. J. (2017). *Climate change and the health of nations*. Oxford: Oxford University Press.

